

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РІЧНИЙ ЗВІТ
НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА 2019 РІК

УДК 378(477)
Р 56

Авторський *Сергій Квіт, Олена Єременко, Наталія Стукало, Андрій Бутенко,*
колектив: *Іван Назаров, Артем Артюхов, Михайло Винницький, Леонтій*
Шипілов, Володимир Кшевецький, Віталій Терещук

Р 56 Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. проф. Сергія Квіта. — Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. — 244 с.

УДК 378(477)

НАЗЯВО-А/2020/1

© Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020

ЗМІСТ

Переднє слово голови Національного агентства.....	5
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1 КІЛЬКІСНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	11
1.1. Заклади вищої освіти: кількість.....	11
1.2. Розподіл за формами власності, регіонами, типами	17
1.3. Національні ЗВО (кількість, розподіл за регіонами та типами).....	19
1.4. Здобувачі вищої освіти	22
1.5. Академічні стипендії.....	30
1.6. Інтернаціоналізація вищої освіти	31
1.7. Українські студенти за кордоном.....	40
1.8. Витрати на вищу освіту.....	41
1.9. Захисти докторських і кандидатських дисертацій.....	52
1.10. Витрати на наукову діяльність.....	56
РОЗДІЛ 2 ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗВО	61
2.1. Аналіз параметрів та конфігурацій систем внутрішнього забезпечення якості освіти у вітчизняних ЗВО.....	61
2.2. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості	76
РОЗДІЛ 3 ЗОВНІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	79
3.1. Запуск та діяльність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.....	79
3.2. Акредитації освітніх програм «за новими правилами».....	83
3.3. Інтернаціоналізація вищої освіти України як одна зі стратегічних цілей Національного агентства	94
3.4. Результати роботи Національного агентства за 2019 рік в частині забезпечення дотримання академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин у закладах вищої освіти і наукових установах	99
3.5. Створення Порядку скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня	102

РОЗДІЛ 4 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	105
4.1. <i>Присудження наукових ступенів</i>	105
4.2. <i>Акредитація освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти</i>	128
ПУБЛІКАЦІЇ ЩОДО ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	170
КВІТ С. М. <i>Нова система акредитації: що чекає на українські університети?</i>	170
ЄРЕМЕНКО О. В. <i>Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: хроніки періоду становлення</i>	175
МЕЛЬНИЧЕНКО О. В., БУЛЬВІНСЬКА О. І. <i>Напрями досліджень в галузі освіти в сучасних університетах світу: аналітичний огляд</i>	192
ЧЕРНЯК А. М. <i>Щодо проблемних аспектів надання українськими ЗВО якісних освітніх послуг іноземним громадянам</i>	221
АРТЮХОВ А. Є. <i>Огляд проблеми та стан розвитку питання протидії академічній недоброчесності</i>	230
Окремі кількісні показники діяльності Національного агентства у 2019 році	235
<i>Акредитація і комунікація</i>	235
<i>Експерти</i>	235
<i>Фінансування діяльності Національного агентства і його Секретаріату</i>	241

МЕЛЬНИЧЕНКО О. В., БУЛЬВІНСЬКА О. І.**Напрями досліджень в галузі освіти в сучасних університетах світу: аналітичний огляд**

Під час дослідження проаналізовано QS World University Rankings 2019 by Subject (Education). Із 50 університетів на перших позиціях — 16 європейських, які за країнами розподілилися так: Велика Британія — 10 (University College London, 1 місце; University of Oxford, 4 місце; University of Cambridge, 5; The University of Edinburgh, 21; King's College London, 22; The University of Manchester, 34; University of Birmingham, 36; University of Nottingham, 43; University of Bristol, 49–50; University of Glasgow, 49–50), Фінляндія — 1 (University of Helsinki, 30 місце), Нідерланди — 3 (Utrecht University, 33 місце; University of Amsterdam, 36 місце; University of Twente, 41 місце), Бельгія — 1 (KU Leuven, 36 місце), Норвегія — 1 (University of Oslo, 40 місце). Ми також проаналізували Humboldt-Universität zu Berlin (51–100 місце), Alma Mater Studiorum — University of Bologna (151–200 місця).

Аналіз офіційних сайтів цих закладів вищої освіти дав змогу дійти висновку, що освітні науки вивчаються в структурному підрозділі (Institute, Faculty, Department, School) університетів, який має в назві слово «освіта» або «освітні науки» (Institute of Education в структурі University College London; School of Environment, Education and Development в University of Manchester). Слід зазначити, що університети в країнах, де рідною мовою є не англійська, а інша, мають англійську версію сайту, де назву освітнього підрозділу подають як підрозділ освітніх наук. Так, в University of Bologna Dipartimento di Scienze Dell'Educazione «Giovanni Maria Bertin» англійською подається як Educational Studies «Giovanni Maria Bertin» Department.

Винятком є університети Нідерландів, де освітні науки вивчаються у структурному підрозділі Faculteit Sociale Wetenschappen (факультет соціальних наук) — Utrecht University, De Faculty of Behavioural, Management and Social sciences (факультет соціальних та поведінкових наук) — University of Twente).

В University of Oslo освітні науки вивчаються на факультеті освітніх наук (Det utdanningsvitenskapelige fakultet), до складу якого входять підрозділи, що мають назву зі словом «педагогіка»: Інститут педагогіки (Institutt for pedagogikk), Інститут спеціальної педагогіки (Institutt for spesialpedagogikk).

У Humboldt-Universität zu Berlin в структурі Kultur-, Sozial- und Bildungswissenschaftliche Fakultät (факультет мистецтв, соціальних та освітніх наук) є Institut für Erziehungswissenschaften (Інститут виховання). Проте в англійській версії сайту цей підрозділ названо Department of Education Studies (Факультет освітніх наук).

Тільки в бельгійському KU Leuven освітній структурний підрозділ має назву *Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen* (факультет психології та педагогічних наук), яка в англійській версії передається як *Faculty of Psychology and Educational Sciences*.

Ми проаналізували освітні програми в цих університетах, присвячених освітнім наукам і професійній підготовці вчителів.

Education Studies (Educational Studies) — міждисциплінарна освітня програма, яка вивчає глобальні освітні системи та практики в широкому соціальному, культурному, політичному та економічному контекстах (*Institute of Education of University College London*). Як правило, освітня програма поєднує ідеї та дослідження з освіти, психології, соціології, філософії та історії.

В англійському дискурсі для позначення педагогічної освіти як професійної підготовки педагогічних працівників використовуються терміни «**Teacher education**» або «**Teacher Training**».

Професійна підготовка вчителів в Англії, Уельсі та Північній Ірландії (**Initial Teacher Education**) — це 1–2-річна магістерська програма, що закінчується отриманням **Postgraduate Certificate in Education (PGCE)** — **Сертифікат магістра в галузі освіти**, який дає право на викладання в початковій або середній школі (*University of Nottingham*). Вступити на цю програму можна зі ступенем бакалавра з певного предмету. Програма поєднує вивчення теорії, що лежить в основі викладання та навчання, з практикою в школі, яка може займати дві третини навчального часу. Зазвичай випускники отримують ще і **статус кваліфікованого вчителя (Qualified Teacher Status — QTS)**, який дає право на роботу вчителем у державних школах, школах, що перебувають під контролем місцевих органів влади, та в школах спеціальної освіти.

У Нідерландах розрізняються освітні програми «**Освітні науки**» («*Onderwijswetenschappen*») і «**Педагогічні науки**» («*Pedagogische wetenschappen*»).

Наприклад, в *University of Amsterdam* основою програми «Освітні науки» на бакалаврському рівні є курси психології та соціології, орієнтовані на процес навчання, освітньої організації та політики; а також курси, присвячені процесам навчання та інновацій, розвитку молоді та дорослих в освіті та бізнесі. Випускники отримують диплом бакалавра з освітніх наук (**BSc Onderwijskunde**).

Програма «Педагогічні науки» на бакалаврському рівні зосереджується на розвитку, вихованні та соціалізації дітей і молоді у різних соціальних групах (сім'я, освітній заклад, організації дозвілля, групи однолітків). Випускники отримують диплом бакалавра з педагогічних наук (**BSc Pedagogische wetenschappen**).

Професійна підготовка вчителів (**Lerarenopleiding**) в Нідерландах відбувається в рамках 1–2-річної магістерської програми, яка дає можливість отримати ступінь магістра в певній галузі і додатково ступінь магістра середньої освіти (**De master Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs (Leraar VHO)**). Наприклад, **Master of Science Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Bètawetenschappen, track Informatica** (магістр в галузі науки, учитель інформатики в середній школі). Програма поєднує вивчення теорії, що лежить в основі викладання та навчання (мотивація, співпраця, розв'язання конфліктів, розроблення навчального матеріалу, дослідження розвитку освіти в Нідерландах), з практикою в школі, яка займає половину навчального часу (840 годин). Студент повинен викладати принаймні 100 годин самостійно в середній освіті, з них 50 годин у старших курсах. Решта годин (740) витрачаються на питання, пов'язані зі школою.

Схожою з нідерландською є система освіти в **KU Leuven**, оскільки цей університет після розділення в 1968 р. на франкомовну і нідерландськомовну освітні установи залишився під впливом Нідерландів.

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen пропонує бакалаврську програму з педагогічних наук, яка зосереджується на вихованні, освіті та навчанні у різних соціальних групах і навчанні дітей з особливими потребами, а також керівництві особами, групами та організаціями. Випускники отримують диплом бакалавра з педагогічних наук (**Bachelor in de pedagogische wetenschappen**).

Проте магістерські програми в KU Leuven відрізняються від відповідних нідерландських програм академічною, а не професійною орієнтацією, тобто розраховані на студентів, які планують пов'язати свою кар'єру з науковою діяльністю. На це спрямовані і магістерська програма в галузі педагогічних наук (**Master in de pedagogische wetenschappen**), і магістерська програма в галузі освітніх наук (**Master in de educatieve studies**).

Магістерські програми в галузі педагогічних наук (**Master in de pedagogische wetenschappen**) пропонують дві спеціалізації: Освітні та навчальні науки (**Onderwijs- en vormingswetenschappen**); Спеціальна педагогіка (**Orthopedagogiek**). Спеціалізація «Освітні та навчальні науки» передбачає вивчення навчальних практик в широкому діапазоні: в освітньому, соціокультурному секторі, в бізнесорганізаціях, навчання протягом життя; а також етнічну та культурну різноманітність в освіті, роль діджиталізації і нових технологій та інші суспільні виклики сьогодення.

Спеціалізація «Спеціальна педагогіка» фокусується на профілактиці, дослідженні, діагностиці та вихованні, розвитку, навчанні дітей, підлітків або

дорослих з поведінковими та емоційними проблемами, їхніми психосоціальними наслідками.

Магістерська програма в галузі освітніх наук (**Master in de educatieve studies**) передбачає вивчення різних освітніх моделей і підходів та надає методичні, педагогічні й освітні знання для наукового підходу до проектування шкільних практик і наукового пошуку відповідального способу педагогічної дії: вплив соціальних змін на процес навчання; навчання в полікультурному суспільстві; розроблення навчального середовища для конкретної цільової групи. В освітню програму входять навчальні предмети широкого суспільного контексту (освітня політика; економіка освіти; соціологія освіти; міграція та міжкультурні відносини в освіті; освіта в глобальному суспільстві), загальнонаукові (кількісні та якісні методи дослідження) і психолого-педагогічні (освіта громади та народна педагогіка, освітня психологія (Educational Psychology), мотиваційна психологія, ефективність освіти (Educational Effectiveness), вимірювання та оцінювання в освіті та навчанні, освіта дітей зі специфічними потребами).

В **University of Helsinki** бакалаврські і магістерські програми спрямовані на професійну підготовку працівників освіти різних напрямів: вчитель ранньої освіти дітей (лише бакалавр), дошкільна освіта (лише майстер), вчитель середньої школи, вчитель праці та технологій, домашній вчитель, спеціальна педагогіка та загальна освіта й освіта дорослих. Усі напрями підготовки поєднують знання про розвиток людини, навчання та взаємодію, викладання та керівництво, освітню політику, системи освіти в різних культурах, управління роботою та організаціями й освітні дослідження, тобто ті навчальні предмети, які зазвичай об'єднуються під загальною назвою «науки про освіту». Випускники отримують диплом бакалавра і магістра з освітніх наук (**Kasvatustieteiden kandidihjelmassa ja kasvatustieteiden maisterihjelmassa**).

В **University of Oslo** представлені бакалаврські і магістерські програми з педагогіки (**Bachelor i pedagogikk; Master i pedagogikk**), хоча зміст програм включає умови й очікування для навчання та розвитку знань людини, а також те, як освітня діяльність відображає, відтворює та відновлює установи, суспільство та культуру, тобто скоріше освітні науки, аніж педагогічні.

Для професійної підготовки існує 5-річна магістерська програма підготовки вчителів (**Lektorprogrammet**), яка готує до викладання двох шкільних навчальних предметів і до складу якої входять педагогіка, дидактика двох предметів, а також педагогічна практика в середній школі і в старшій школі.

В **Humboldt-Universität zu Berlin** для професійної підготовки вчителів існують бакалаврські і магістерські програми, в назвах яких використовуються слова «педагогіка» (Wirtschaftspädagogik — бізнесосвіта); «виховання» (Erziehungswissenschaften — науки про виховання); «освіта» (Erwachsenenbildung —

освіта дорослих). Магістерську програму «**Erziehungswissenschaften**» можемо порівняти з програмами «Освітні науки», які існують в інших європейських університетах; у межах цієї програми вивчаються філософія і соціологія освіти, економіка освіти, політика в галузі освіти, управління освітою, компаративні освітні дослідження, історія і культурологія освіти, навчання, освіта і соціалізація, а також критичний аналіз різних освітніх, навчальних і виховних теорій та інноваційних методичних концепцій.

Магістерська програма в **University of Bologna** має назву «**Laurea Magistrale in Pedagogia**» (в англійському варіанті **Pedagogy — Science of Education**). Як і програми «Освітні науки» в інших європейських університетах, вона включає філософські і соціологічні аспекти вивчення освіти, проте має значні відмінності. По-перше, програма містить чималий за обсягом психологічний курс і такий самий педагогічний (пов'язаний із соціальним контекстом — педагогіка сім'ї, історія освітніх послуг, теорія освітньої медіації). По-друге, це значний за обсягом лабораторний курс, проте присвячений не викладанню, а знову ж таки соціальному контексту роботи педагога: освітні практики в сім'ї, етнографія в освіті, законодавча система в освіті, навчання на природі для сталого розвитку суспільства, соціально-освітня робота тощо.

Таким чином, можемо зробити висновок: у більшості європейських університетів пропонуються освітні програми «Освітні науки» — «**Educational Studies**», які орієнтовані на академічний, а не професійний рівень (особливо на магістерському рівні). Професійна підготовка вчителів відбувається або на окремому магістерському 1–2-річному курсі (у Великій Британії чи Нідерландах), або протягом окремої 5-річної магістерської програми (Фінляндія).

У KU Leuven розрізняються магістерська програма в галузі освітніх наук (**Master in de educatieve studies**) і магістерська програма в галузі педагогічних наук (**Master in de pedagogische wetenschappen**). Якщо першу можна за змістом порівняти з поширеною в усіх європейських університетах, то магістерська програма в галузі педагогічних наук фокусується на суто педагогічних проблемах: вивченні навчальних практик або спеціальній педагогіці.

Педагогічні й освітні науки різняться і в університетах Нідерландів. Освітні науки орієнтовані на процес навчання, освітньої організації та політики. Педагогічні науки спрямовані на розвиток, виховання та соціалізацію дітей і молоді у різних соціальних групах (сім'я, освітній заклад, організації дозвілля, групи однолітків).

Вирізняється педагогічною спрямованістю і магістерська програма в **University of Bologna**, яка включає значні за обсягом психологічний і педагогічний курси.

Також було *проаналізовано основні напрями і теми освітніх досліджень кращих університетів світу*, що здійснюють підготовку в галузі освіти (на основі інформації, поданої на сайтах університетів). За основу аналізу були взяті результати рейтингу QS World University Rankings в галузі освіти. В цьому рейтингу в десятці кращих університетів світу, що здійснюють підготовку у галузі освіти, є:

1. Університетський коледж Лондона (UCL) (Велика Британія).
2. Гарвардський університет (США).
3. Стенфордський університет (США).
4. Оксфордський університет (Велика Британія).
5. Кембриджський університет (Велика Британія).
6. Гонконгський університет (Гонконг).
7. Університет Торонто (Канада).
8. Університет Берклі, Каліфорнія (США).
9. Колумбійський університет, Нью-Йорк (США).
10. Університет Каліфорнії, Лос Анджелес (США).

Аналіз тем освітніх досліджень кращих університетів світу дає змогу виокремити як загальні напрями та теми наукових досліджень, так і специфічні, притаманні кожному університетові.

Особливістю дослідницької роботи усіх кращих університетів світу є:

- безпосередній зв'язок результатів дослідження з практичною діяльністю та їхньою імплементацією;
- співпраця кращих університетів за однією темою дослідження;
- залучення до дослідження фахівців з різних сфер діяльності та спеціальностей;
- яскраво виражений міждисциплінарний та мультидисциплінарний характер педагогічних досліджень;
- тісний зв'язок з громадськістю та мас-медіа;
- публічність, відкритість результатів дослідження;
- значний відсоток залучення студентів до наукових досліджень тощо.

На наш погляд, аналіз освітніх досліджень кращих університетів світу може бути дуже корисним для розвитку освіти (і не тільки педагогічної) в Україні. Із перегляду тем досліджень можна виокремити теми, які найчастіше трапляються в переліку університетів. У цьому випадку ми маємо на увазі не стандартні загальні теми педагогічних досліджень на кшталт: освітня політика, організація та вдосконалення навчання, розробка стандартів навчання, дидак-

тика навчання тощо. Вони наявні в наукових дослідженнях кращих університетів, але найважливіше місце займають теми дослідження, що характеризують сучасний етап розвитку освіти в світі, зі всіма її особливостями, впливами та головними трендами.

Наприклад, майже всі кращі університети світу досліджують проблему прав людини та справедливості в освіті. Яскравим зразком такого дослідження може слугувати наукова тема Педагогічного інституту Гонконгського університету «**Справедливість та соціальна справедливість в освіті**». Дослідники вважають, що існує багато питань і проблем справедливості та соціальної справедливості в освітянській політиці, розробці та реалізації навчальних програм, а також у навчальній практиці на рівні школи та класу. Крім того, вони зазначають, що справедливість та соціальна справедливість є важливою основою та умовою для створення егалітарного, демократичного і справедливого суспільства. І хоча освіта відображає, вбудовує та потенційно відтворює нерівні, несправедливі суспільні відносини, вона також має силу бути агентом позитивних соціальних змін, що ведуть до більш рівноправного та справедливого суспільства. Тому дуже важливим завданням є зробити освіту засобом просування справедливості, рівності та соціальної справедливості в суспільстві загалом, а також допомогти школам бути дбайливими та інклюзивними навчальними закладами, де учні бачать і відчувають рівність та соціальну справедливість у своєму повсякденному житті.

Дослідження вивчають та пояснюють, як освіта, навчальний план і мова відображають ідеології доміантних груп, використовуючи їх як інструменти суспільного та культурного виробництва та відтворення і продовження їхнього домінування. Метою проекту є надання теоретичної інформації щодо економічних, соціальних і освітніх нерівностей, а також виокремлення методів, завдяки яким вони можуть бути полегшені чи мінімізовані. Це все сприяє захисту громадянських свобод, забезпечує певні можливості для конкуренції у соціально бажаних речах (наприклад, освіта, влада, багатство і статус), стверджує толерантність до різноманітності та сприяє справедливому і розумному розподілу ресурсів. Цей проект допомагає розробникам освітньої політики та навчальних програм розв'язувати проблеми справедливості і соціальної справедливості у своїй роботі, а також підтримує директорів і вчителів у бажанні зробити школи середовищем, у якому не терплять дискримінації та утиску в будь-якій формі. Своєю чергою, студенти отримують різного рівня та потреб знання, вміння та навички, які дають їм змогу стати активними і відповідальними громадянами, що беруть участь у перетворенні суспільства. Проект заохочує викладачів навчати студентів поважати людську гідність і відмінності; сприяти справедливості та рівності в сім'ї, на робочому місці та в суспільстві; захищати нужденних і знедолених; кинути виклик соціальним нерівностям тощо.

Інша важлива тема, що об'єднує кращі університети, — формування критичного мислення та навиків критичної медіаграмотності у студентів та учнів. Прикладом таких досліджень можуть бути **Програма навчання вчителів методам формування навиків критичної медіаграмотності в учнів і студентів** Педагогічного коледжу Університету Каліфорнії у Лос-Анджелес, США. Програми навчання вчителів в Каліфорнійському університеті Лос-Анджелеса концентрують увагу дослідників на необхідності розвитку навичок критичного мислення, щоб розшифрувати реальні й альтернативні факти в засобах масової інформації. Мета програми — показати учням, як можна **деконструювати медіа**, створити власну альтернативу отриманим повідомленням та відокремити підроблені новини від фактів. Учасники проекту співпрацюють з Мережею некомерційних комунікацій і ЗМІ, групами педагогів, журналістів і експертів в галузі засобів масової інформації, щоб обговорити відповідні обов'язки громадськості та засобів масової інформації щодо «підроблених новин» та альтернативних фактів. У програмі наголошено, що головним завданням є навчання критичної медіаграмотності вчителів, які навчають дітей бути критичними в своєму мисленні та скептично ставитися до будь-якої інформації: чи від учителя, чи з вебсайту. Такий підхід допоможе здійснити перехід від цензури до розширення прав і можливостей демократичного суспільства.

Схожа програма дослідження є у Педагогічному інституті Кембриджського університету (Велика Британія) — **Підключення наукової розвідки до аналізу інформації у ЗМІ**. Цей дослідницький проект навчає дітей початкових класів мислити критично, аналізувати й оцінювати докази, використовувати різні типи міркувань для пояснення фактів. Завдяки цьому учні зможуть навчитися критично оцінювати інформацію з Інтернету.

Не можна не звернути увагу на багаторівневий і довгостроковий науковий проект Педагогічної школи Університету Берклі в Каліфорнії (США), який присвячений розвитку писемності англійською мовою, починаючи зі школи, продовжуючи в університеті та до можливості професійно займатися письменництвом. Цій програмі підіймає дуже важливу тему сьогодення — невміння письмово виражати свої думки та робити письмові завдання (звіти, бакалаврські або магістерські роботи, написання інструкцій, листів тощо) як молодого покоління, так і інших верств населення Сполучених Штатів Америки. **Проєкт професійного розвитку письма в школах району затоки (Каліфорнія)** розроблено для підготовки вчителів, що покликані сприяти професійному розвитку писемності. Проєкт передбачає навчання писемності як процесу (від писання, коректування, редагування до публікації); перехід на єдині державні стандарти письма; зосередження на написанні інструкцій; ефективне використання технологій навчання письма; розробка методів викладання загальних текстових типів основних стандартів письма; ефективна інтеграція граматики; оцінка письма

студентів всіх рівнів навчання; задоволення потреби студентів в оволодінні академічною мовою (усною та писемною); використання письма для навчання.

Попередній проєкт логічно продовжується та підтримується наступними: **Каліфорнійський проєкт читання та літератури** та **Національний письменницький проєкт** (детальний опис цих проєктів надано у додатку).

Усі перераховані проєкти пройняті головними принципами:

- вчителі на кожному рівні — від дитячого садка до коледжу — є агентами реформ; університети і школи є ідеальними партнерами для інвестування в цю реформу за допомогою професійного розвитку;
- писемності можна і потрібно вчити, а не просто проходити на кожному рівні навчання; програми професійного розвитку повинні надавати вчителям можливість працювати разом, щоб зрозуміти весь спектр розвитку писемності в різних класах і предметних галузях;
- знання про навчання писемності базуються на багатьох джерелах: теорія і дослідження, аналіз практики та досвід мови; ефективні програми професійного розвитку надають вчителям постійні можливості для написання і систематичного вивчення теорії, дослідження і практики;
- не існує єдиного правильного підходу до навчання письму; проте деякі практики виявляються більш ефективними, ніж інші;
- вчителі, які добре обізнані й ефективні в своїй практиці, можуть бути успішними вчителями інших викладачів, а також партнерами в галузі досліджень, розробок і впровадження в сфері освіти; у сукупності вчителі-лідери — це найбільший ресурс для реформи освіти.

На наш погляд, цей проєкт є дуже корисним для вивчення української писемності та мови взагалі для всіх рівнів населення нашої країни. Для досягнення цієї мети можна об'єднати темою наукового дослідження декілька університетів, що здійснюють підготовку в цій галузі, і залучити до виконання проєкту засоби масової інформації та громадськість.

Прикладом міждисциплінарних та мультидисциплінарних досліджень є проєкт наукового дослідження **Лабораторія нейронауки для освіти** Педагогічного факультету Університету Гонконгу. Лабораторія прагне до інновацій в освіті, використовуючи передові досягнення в галузі нейробіології і нейротехнології. Її значення полягає у розробці методів підвищення здатності до навчання і самоефективності, а також підвищення ефективності викладання та інформування щодо освітньої політики. Будучи частиною педагогічного факультету, Лабораторія використовує унікальний підхід — проводить дослідження в області нейробіології, які починаються з реальних освітніх завдань. Дослід-

ження відбуваються за участю представників факультетів соціальних наук, інженерії, науки, мистецтва і медицини.

Схожі дослідження здійснюються в Педагогічному коледжі Університету Каліфорнії (Лос Анджелес, США) — **Дослідження нових технологій візуалізації мозку**. Знання, що потрапляють до школярів і студентів, створюють певну картину світу та її усвідомлення. Нова технологія візуалізації мозку може прокласти шлях новій науці, яка допоможе зрозуміти та схарактеризувати процес навчання та мислення дітей і дорослих. Врешті-решт, це може допомогти педагогам зробити революцію в освітньому процесі, й в аудиторіях зокрема. В програмі беруть участь представники міждисциплінарних галузей науки.

Ціла низка тем наукового дослідження Педагогічного факультету Кембриджського університету (Великобританія) присвячена проблемам культури, її розвитку, релігії та міжрелігійним проблемам. Наприклад, це програма **Діалог та аргументація культурного навчання в школах**, метою дослідження якої є вивчення взаємозв'язку між знанням, навчанням і культурою в освітньому середовищі школи, та проект **Міжнародні проблеми релігійної освіти: викладання власної та інших релігій у школі**. Такі проекти дозволяють формувати у навчальному середовищі толерантність до інших культур, релігій і їхніх представників. Такі проекти є дуже корисними для України, яка перебуває у стані війни і втратила частини території, а також має чималу кількість переміщених осіб.

Не менш цікавим для освітян України є проект педагогічного коледжу Колумбійського університету (Нью-Йорк, США) — **Проект прискорених шкіл**.

Головною ідеєю проекту є розробка комплексного підходу до шкільних змін, спрямованого на поліпшення шкільного навчання дітей в ситуаціях ризику (неуспішності, відставання тощо). Замість того, щоб поміщати учнів у виправні класи, прискорені шкільні співтовариства — персонал, батьки, адміністратори, учні, представники районних відділень і члени місцевої громади — прискорюють навчання, надаючи всім учням складні завдання, які традиційно призначалися тільки для учнів, що визначалися як обдаровані і талановиті. Традиційно учні з груп ризику піддаються корекційним заняттям, які уповільнюють темпи навчання і спрощують зміст навчальної програми. Хоча ця практика виправлення призначена для того, щоб учні могли наздогнати своїх однолітків, дослідження показують, що виправлення фактично змушує учнів все більше відставати від основного напрямку. Таким чином, замість виправлення, прискорені школи покладають великі надії на кожного учня і надають кожному учню потужний навчальний досвід, який підкреслює складні і захоплюючі дії, релевантний зміст і активне розкриття цілей навчальної програми. Дослідники, оцінюючи і розмірковуючи про сучасний статус школи, прагнуть об'єднати шкільне співтовариство навколо його власного бачення ідеальної школи і

надати кожному члену суспільства можливість брати участь у створенні цієї школи. Таким чином, прискорені школи перетворюються в «школи мрії». Саме про такі школи мріють батьки та бажають, аби їхні діти навчалися саме в них.

Усе наведене уможлиблює критично оцінити досвід кращих університетів світу щодо наукових досліджень в галузі освіти та втілити світовий досвід в освітній процес України.

Додаток

Рейтинг № 1

Університетський коледж Лондона (UCL), Велика Британія

Один з кращих Лондонських міждисциплінарних закладів освіти. Серед інститутів є **Інститут Освіти**. Дослідження Інституту освіти присвячені фундаментальним проблемам, що спрямовані на всіх членів суспільства, а також підвищення стандартів освітніх досліджень. Напрями досліджень в сфері освіти:

1. **Дисципліни та освіта.** Дослідження професійного досвіду на ранніх стадіях працевлаштування за спеціальністю; дослідження навчання протягом всього життя; дитини і родини, здоров'я та благополуччя, міжнаціонального розвитку.
2. **Організація та вдосконалення навчання.** Дослідження чинників, що сприяють покращенню якості навчання, враховуючи соціальний, культурний та історичний контекст.
3. **Навчальна програма, культура і знання.** Дослідження взаємозв'язку між знанням, навчанням та культурою в освітньому середовищі.
4. **Діти, родина та раннє навчання.** Дослідження раннього навчання і освіти дітей в родині та формальних інституціях.
5. **Тривалі і соціальні дослідження.** Вивчення тривалого впливу освіти, професійних навичок, здоров'я, соціальних та інших умов шляхом статистичних і якісних досліджень.
6. **Права людини й освіта.** Дослідження освітніх прав людини та нерівності людей у сфері освіти.

Рейтинг № 2

Гарвардський університет (США).

Гарвардська вища школа педагогічних наук (з 1920 р.)

Інститут управління освітою — це одна з найстаріших і поважних програм Гарварду. У цій програмі беруть участь колишні міністри освіти, економісти Всесвітнього банку, представники Національної Ради з освіти. Головна мета усіх освітніх досліджень — зробити дослідження в галузі освіти та

передовий досвід доступним для педагогів, політиків, представників масової інформації, некомерційних лідерів, підприємців і батьків.

Теми дослідження:

1. Аналіз політики втручання у внутрішню політику країн, що розвиваються, у тому числі й освітню.
2. Співпраця суспільства і батьків: як батьки можуть структурувати бесіди з дітьми щодо вступу в коледж. Етичні проблеми вступу в коледж. Підтримка дітей «від колиски до коледжу».
3. Вдосконалення навчання вчителів: інструменти і методи ефективності фасилітаторів та їхній професійний розвиток, якість оцінювання.
4. Викорінення систематичного ухилу в школах: дослідження питань справедливості та проявів расизму в школах.
5. Використання внутрішньої сили мотивації та інших важелів для просування автономії в ексклюзивному класі.
6. Дослідження ефективності тестової системи: про що насправді говорять результати тестів?
7. Юридична педагогіка: дослідження законів і нормативних документів у галузі освіти.
8. Умови створення шкіл для досягнення успіху.

Рейтинг № 3

Стенфордський університет (США).

В складі університету є Вища школа освіти, а також Центр аналізу освітньої політики, який пропонує такі програми:

1. Програма міждисциплінарної докторської підготовки з питань кількісного аналізу освітньої політики. Ця міждисциплінарна навчальна програма базується на дослідженні кількісного аналізу освітньої політики. Програма розроблена для того, щоб забезпечити докторантам соціальних дисциплін підвищення кваліфікації за сучасними кількісними методами аналізу освітньої політики. Програма дає можливість розширити знання щодо специфіки освітньої політики та піддавати її різноманітним емпіричним методам дослідження.

2. Програма з кількісних досліджень в освіті (QRE). Ця програма розрахована на студентів, які цікавляться кількісними дослідженнями в освіті та навчаються на інших факультетах та за іншими спеціальностями (QRE). За результатами опанування програми надається сертифікат (програма, на відміну від магістерської, не є ступеневою програмою), який свідчить про те, що студенти засвоїли комплекс навчальних вимог щодо методів проведення кількісних досліджень в освіті. Таким чином, студенти інших факультетів

(наприклад, студенти-соціологи, які цікавляться соціологією освіти, або студенти-економісти, які цікавляться економікою освіти, та ін.) здатні впроваджувати експертизу в галузі освітніх досліджень.

Рейтинг № 4

Оксфордський університет (Велика Британія).

Освітня програма «**Освіта і навчання**». Категорії наукового дослідження факультету освіти: оцінювання в освіті, диджиталізація навчання, раннє навчання дітей, освітні системи, вища освіта, мова і свідомість, педагогіка, початкова і середня освіта.

Напрями наукового дослідження факультету освіти:

- центр освітнього оцінювання;
- дитячий розвиток і навчання;
- компаративістика освіти та міжнародна освіта;
- вища освіта;
- навчання та нові технології;
- філософія, релігія та освіта;
- якісні методики Хаб;
- кількісні методики Хаб;
- предметна педагогіка (дисциплінарна);
- освіта вчителів і професійне навчання.

Теми діючих проектів дослідження:

1. Запровадження та підтримка стандартів у національних дослідженнях. Стандарти іспитів не є чітко визначеними теоретично, що призводить до проблем для їх розуміння у громадськості та періодичних криз у довірі суспільства до результатів навчання. У цьому проекті Оксфордський університет співпрацював з Університетським коледжем Лондона. Метою дослідження було описати процеси, що використовуються для запровадження або підтримання (або зв'язку з часом) стандартів для експертної оцінки, а також для вивчення концепцій, що стосуються стандартів. Дослідники фокусувалися на тому, як запроваджуються та підтримуються стандарти в національних, вступних і випускних іспитах університетів. Крім того, до предмету дослідження входив юридичний аспект оцінювання у всьому світі. Результатом проекту стала Книга стандартів іспиту, в якій розглядаються розбіжності та специфіка оцінювання у всьому світі.

2. Оцінка і психометрика досліджень. У практиці оцінювання та дослідженнях переважають психометричні способи мислення, тому предметом

дослідження стала психометрія. Але цей метод не є єдиним способом розгляду питань оцінювання і може бути часом не корисним для оцінювання реальних здобутків у освіті. Тому група дослідників продовжує цей напрямок роботи та вирішує питання, що лежать в основі психометрії та оцінки, порушуючи проблеми, які інші виявили під час дослідження раніше, або ще не вирішені питання.

3. Етичний огляд комп'ютерного навчання в соціальному догляді дітей. Мета: оцінити застосовність існуючих етичних рамок до сучасних практик комп'ютерного навчання, визначити складність соціальної допомоги дітям, яка впливатиме на етику використання комп'ютерного навчання.

4. Поняття догляду за окремими дітьми-мігрантами. Дослідження відбувається в межах напряму «Мова, пізнання і розвиток» та вивчає догляд за окремими дітьми-мігрантами, які прибувають до Великої Британії. Дослідницька команда співпрацює з молодими дослідниками в громадах біженців, щоб зібрати дані про те, як мігранти та особи, які беруть участь у їхній опіці, знаходять сенс буття та налагоджують стосунки у новому середовищі. Крім того, розглядаються різні види практик догляду. Проєкт здійснюється у співпраці Оксфордського університету з Університетським коледжем Лондона, Ліверпульським університетом, університетом Нортгемптона, університету Різа Центру, Бедфордширського університету та дитячого правового центру Корама.

5. Критичне мислення. Проєкт досліджує особливості програми, що може сприяти критичному мисленню, та аналізує, як студенти і викладачі засвоюють цю програму. Емпіричні дані про рівень критичного мислення студентів-учасників будуть зібрані та порівнюватимуться з відповідним зразком однолітків, які не є членами цієї програми, в Англії, Норвегії та Австралії.

Рейтинг № 5

Кембриджський університет (Велика Британія)

Педагогічний факультет Кембриджського університету проводить освітні дослідження сучасного рівня для світової освіти. Вони роблять оригінальний і вагомий внесок у знання в сфері освіти й підтримують усвідомлений розвиток публічної освітньої політики та професійної практики.

Наукові дослідження можна класифікувати за такими основними напрямами:

1. Освіта в соціально-економічному розвитку.
2. Нерівності в результатах навчання в країнах, що розвиваються.

Теми дослідження:

1. Нерівності в навчанні в країнах, що розвиваються. Досліджуються складні й актуальні питання, що стосуються добробуту населення та його

можливостей включення в освіту. Визначені проблеми все більше виходять на перший план у національній і міжнародній політиці та дискусіях і тісно переплетені між собою. Розуміння складності повсякденного досвіду дітей і молоді, а також професіоналів, які працюють з ними, сьогодні збагачується **трансдисциплінарним підходом** до досліджень, що об'єднує людей з різних дисциплінарних сфер і теоретичних підходів.

2. Діалог та аргументація культурного навчання в школах. Дослідження спрямоване на вивчення взаємозв'язку між знанням, навчанням та культурою в освітньому середовищі школи.

3. Міжнародні проблеми релігійної освіти: викладання власної та інших релігій у школі.

4. Підключення наукової розвідки до претензій у ЗМІ. Дослідницький проект, який навчає дітей початкових класів мислити як учених. Протягом десяти тижневих сеансів наукових досліджень діти навчаються критично оцінювати докази, вдосконалюють навички опитування та починають використовувати різні типи міркувань для розробки пояснень. Ці навички є ключовими не лише для наукових досліджень, але і для того, щоб оцінювати інформацію з більш широких джерел, особливо з тією, яку вони отримують в Інтернеті. На сьогодні існує така велика кількість інформації, що все більш важливим є навчання дітей розпізнаванню точних, релевантних і надійних джерел інформації. Цей проект використовує проектно-дослідницький підхід, щоб побачити, як дітей можна найкраще навчити критичного мислення і захисту від помилкових чи неточних тверджень.

Наукові монографії факультету за результатами дослідження за останні 3 роки:

1. «Зміцнення зв'язку між лідерством та навчанням».
2. «Теорія навчання мисленню: міжнародні перспективи».
3. «Емпатія, емоції та освіта».
4. «Навчання «без зривів» у середній школі: практичний підхід до поведінки учнів».
5. «Дитинство, література і наука: тендітні предмети».
6. «Методи мистецтва в освіті в усьому світі».
7. «Робочі класи та вища освіта: нерівність в доступі, можливостях і результатах».
8. «Взаємодоповнюючі методи та освітні дослідження».

Рейтинг № 6**Гонконгський університет**

Педагогічний факультет: освітня програма «**Освіта та навчання**».

Факультет має три академічні підрозділи:

1. Педагогічна освіта і навчання лідерству.
2. Соціальний контент і політика в сфері освіти.
3. Людське спілкування, розвиток та інформатика.

Стратегічні напрями дослідження всіх підрозділів факультету здійснюються у **трьох напрямках**:

- політика в галузі освіти;
- наука навчання;
- справедливість і соціальна справедливість.

Педагогічний факультет є лідером у Гонконзі, регіоні та світі у дослідженні політики та питань справедливості та соціальної справедливості в освіті, особливо у китайському та азіатському суспільствах.

Політика в галузі освіти. Дослідження виходить з того, що освітня політика у XXI столітті повинна зміцнити громадянське суспільство, спрямувати економіку до необмеженого економічного зростання та підтримувати соціальну стабільність шляхом справедливого розподілу можливостей у школах, університетах і на робочих місцях. У таких містах, як Гонконг, дослідники прогнозують, що освітня політика сприятиме економічній глобалізації, покращить глобальну конкурентоспроможність, зміцнить національну ідентичність і сприятиме демократичному розвитку. В цьому проєкті факультет співпрацює з іншими науково-дослідними центрами. Крім того факультет організував Літній інститут вищої освіти для майбутнього, надаючи можливість азіатським розробникам політики зустрітися та обговорити ключові виклики з деякими найвпливовішими світовими лідерами вищої освіти. Факультет також проводить щорічний саміт із питань вищої освіти спільно з Азіатським банком розвитку, акцентуючи увагу на актуальних питаннях регіональних систем вищої освіти. Ключові проблеми проєкту: перешкоди для жіночого лідерства у вищій освіті; створення системи вищої освіти, яка приділятиме увагу історико-культурним факторам; політика зайнятості випускників; порівняльні дослідження докторської освіти; закономірності продуктивності досліджень; раннє дитинство, математика та тіньова освіта; міжнародні порівняльні шкали для оцінки впливу дошкільних закладів по всій Азії; дослідження з розвитку математики на місцевому та міжнародному рівнях.

Наука навчання. Дослідження присвячене навчанню як одному з головних людських інстинктів. У ранньому дитинстві людина навчається природно

(аби «здобувати») без наміру, але згодом вона починає додавати зусилля до цього процесу. Більшу частину людської історії, крім філософського дискурсу, навчання відбувалося без особливого розуміння того, як саме ми вчимося. Зусилля (з боку учня) або методи навчання («вчитель») визначалися культурною традицією або доведеною ефективністю. Зміни соціальних норм, людських відносин, засобів спілкування, темпів застаріlosti знань і технологій створюють нові вимоги до природи навчання у XXI столітті. Сьогодні люди дізнаються більше інформації, ніж будь-коли раніше.

Наукові дослідження сьогодні розширили наше розуміння людського навчання та кидають виклик загальноприйнятій мудрості щодо того, які умови його є найефективніші. Дослідження навчання також виявили більшу пластичність мозку в закономірностях росту і розпаду нейронів, ніж передбачалося раніше. Останні відкриття дають нові можливості. Деякі учні мають труднощі з обробкою мови через погану часову дискримінацію звуку. Таке відкриття дає основу для альтернативної діагностики та програм втручання. Відкриття нейронної пластичності людей похилого віку призвело до вдосконалення програм реабілітації. Результати досліджень щодо опосередкованого навчання груп, організацій і спільнот, включаючи експоненціальне використання соціальних медіа, є не менш вражаючими. Мережева наука привела соціальних науковців та інших пов'язаних з ними фахівців до розуміння того, як у такі кризові періоди, як епідемія чи повені, громади та інші соціальні угруповання об'єднуються і діють як організована єдність для полегшення наслідків катастроф. Результати дослідження сприятимуть розумінню навчання людини як багаторівневого явища, що передбачає взаємодію на різних ієрархічних рівнях від нейронних процесів і зв'язків до індивідуального, організаційного й соціального рівнів функціонування та взаємодії. Це порівняно нова перспектива навчання, що потребує нових методів і парадигм для свого дослідження, чого можна досягти лише за допомогою міждисциплінарних дослідницьких груп. Для досягнення цілей проєкту дослідження використані міждисциплінарні науково-дослідницькі можливості у навчанні: семінари з методів дослідження, залучення інших інститутів та факультетів з метою активізації міждисциплінарних досліджень і результатів проєкту.

Справедливість і соціальна справедливість. Тема цього дослідження є однією з ключових тем факультету. Дослідники вважають, що існує багато питань і проблем справедливості та соціальної справедливості в освітянській політиці, розробці та реалізації навчальних програм, а також у навчальній практиці на рівні школи та класу. Крім того, дослідники відмічають, що справедливість і соціальна справедливість є важливою основою та умовою для створення егалітарного, демократичного та справедливого суспільства. І хоча освіта відображає, вбудовує та потенційно відтворює нерівні, несправедливі

суспільні відносини, вона також має силу бути агентом позитивних соціальних змін, що ведуть до більш рівноправного та справедливого суспільства. Зокрема, важливо зробити освіту засобом просування справедливості, рівності та соціальної справедливості в суспільстві загалом, а також допомогти школам бути дбайливими й інклюзивними навчальними закладами, де учні бачать і відчувають рівність і соціальну справедливість у своєму повсякденному житті.

Учасники дослідницької команди сприяють розумінню і просуванню справедливості та соціальної справедливості в освіті й суспільстві, здійснюючи різні важливі науково-дослідні проекти та публікацію результатів у міжнародних журналах і виданнях. Вони вивчають і пояснюють, як освіта, навчальний план і мова відображають ідеології домінуючих груп, використовуючи їх як інструменти суспільного та культурного виробництва, відтворення і продовження їхнього домінування. Метою проекту є надання теоретичної інформації щодо економічних, соціальних та освітніх нерівностей, а також виокремлення методів, завдяки яким вони можуть бути полегшені чи мінімізовані. Це все сприяє захисту громадянських свобод, забезпечуючи рівні можливості для конкуренції у соціально бажаних речах (наприклад, освіта, влада, багатство та статус тощо), практикуючи толерантність до різноманітності та сприяючи справедливому і розумному розподілу ресурсів. Цей проект допомагає розробникам політики і навчальних програм вирішувати проблеми справедливості та соціальної справедливості у своїй роботі, а також підтримує директорів і вчителів у бажанні зробити школи середовищем, у якому не є терпимими до дискримінації та утиску в будь-якій формі. Своєю чергою, студенти отримують різного рівня та потреб знання, вміння та навички, щоб зробити їх активними та відповідальними громадянами, які беруть участь у перетворенні суспільства. Проект заохочує викладачів навчати студентів поважати людську гідність та відмінності; сприяти справедливості та рівності в сім'ї, на робочому місці та в суспільстві; захищати нужденних і знедолених; кинути виклик існуючим соціальним нерівностям тощо.

Завершені та відмічені нагородами теми досліджень:

- «Від тестування до продуктивного навчання учнів: запровадження формуючої оцінки в умовах конфуціанської спадщини».
- «Вплив мови буденного спілкування, на якій учні початкової школи Гонконга говорять вдома, на здатність до читання китайською мовою в школі».

Лабораторія нейронауки для освіти. Педагогічний факультет Університету Гонконгу. Лабораторія прагне до інновацій в освіті, використовуючи передові досягнення в області нейробіології і нейротехнології. Її значення полягає у розробці методів підвищенні здатності до навчання і самоефективності,

а також підвищенні ефективності викладання та інформування освітньої політики. Будучи частиною педагогічного факультету, Лабораторія використовує унікальний підхід — проводить дослідження в області нейробіології, які починаються з реальних освітніх завдань. Дослідження відбуваються за участю представників факультетів соціальних наук, інженерії, науки, мистецтва і медицини.

Рейтинг № 7

Університет Торонто (Канада)

Інститут Онтаріо для навчання в галузі освіти. Освітня програма «Навчання та освіта». Університет Торонто є лідером у галузі освітніх досліджень та інновацій, що мають значний вплив як на місцевому, так і на глобальному рівнях. Дослідники факультету мають широкі інтереси й активні дослідницькі програми в галузі людського розвитку та психології навчання дітей, підлітків і дорослих протягом усього життя. Університет вирізняється дуже високим рівнем залучення студентів до науково-дослідних лабораторій і високими показниками успішності.

Коло досліджень факультету:

1. Прикладна психологія та розвиток людини: педагогіка початкових класів; критична грамотність; інклюзивні підходи до викладання; освіта вчителя; якісне дослідження; допоміжні технології; академічне втручання; інвалідність у навчанні; психічне здоров'я корінного населення; молодіжне самогубство та його попередження; кампусне психічне здоров'я та самопочуття; вживання алкоголю, каннабісу та інших наркотиків у молодому віці; проблемна поведінка; підлітковий вік та дорослішання; особистісно-орієнтована оцінка; діагностична оцінка; моделювання учнів для зростання; оцінювання в класі; мережеві спільноти з навчання; політика освіти в ранньому віці; управління та керівництво освітою; вимірювальний вплив на освіту; освіта та догляд у ранньому дитинстві; державна політика щодо дітей і сімей; сімейні процеси; вирішення конфліктів; права дітей.

2. Навчальна програма, навчання та освіта: мовна політика; порівняльні перспективи щодо освітньої політики; критична соціальна теорія; етнопедагогіка матері; національна література; громадська активність; вирішення конфліктів; освіта вчителів; педагогіка в онлайнсередовищі навчання; цифрові технології; соціокультурні підходи до навчання; освітні технології та розвиток учителів; дизайн онлайннавчальних середовищ; розробка міжнародної програми навчання вчителів; менторство; професійне навчання та розвиток викладачів; освіта корінного населення та вчителів; справедливість у навчанні; дошкільна освіта; освіта на основі наукового дослідження; освіта викладачів науки: участь молоді у науці; професійна етика вчителя; морально-етичні дилеми та проблеми навчання; культурний контекст науки; соціокультурні теорії навчан-

ня; цифрові технології; співпраця у сфері освіти; імплементація навчання; громадська освіта.

3. Лідерство, вища освіта й освіта для дорослих: педагогічні спілки; освітня політика і вчитель; організація роботи вчителів у школі; антипсихіатрія; критична психіатрія та дослідження божевілля; дослідницька етика; професійне навчання вчителів; керівництво освітою; зміни в освіті; вдосконалення системи освіти; мобілізація знань; міжнародні оцінки системи освіти; соціально-економічні прогалини в досягненнях; шкільна сегрегація; диференціація навчальних програм / потокове передавання; соціальна мобільність між поколіннями; навчальні здобутки; методи дослідження; соціальна стратифікація і освіта; порівняльна освітня політика; управління освітою: вдосконалення школи; розвиток шкільного лідерства; інновації в політиці прийому до університету.

4. Освіта з питань соціальної справедливості: антирасизм; гендер і політика; політика боротьби з утисками; права людини; філософія освіти; етика освіти; сексуальна освіта; ідентичність та автентичність освіти; соціологія освіти та шкільна етнографія; соціальні дослідження дитинства; міграція та мобільність; творчі наочні методи дослідження разом із дітьми; освіта з питань соціальної справедливості; справедливість і політика; критичне лідерство; антипресивна педагогіка; молодіжні дослідження; роль духовності в лідерстві; чорношкірі жінки на керівних посадах у вищій освіті; антиколоніальна думка та деколонізуючі способи навчання, дослідження та письма; африканські корінні дослідження.

5. Вплив навколишнього середовища на соціальний розвиток дітей дошкільного віку. В цьому проекті можна виокремити дві основні лінії постійних досліджень, які стосуються цієї проблеми. *Перша лінія* пов'язана з якістю догляду за дітьми, яку отримують діти, та її впливом на їх розвиток. В останні кілька років дослідники зосереджувалися на визначенні критичних аспектів якості догляду за дітьми та розробці емпірично обґрунтованих способів вимірювання цих аспектів. Це включає загальну оцінку працівників, які надають послуги з догляду за дітьми (як на базі центру, так і на дому в сім'ї), та дітей і сімей, яких вони обслуговують. Сучасні дослідження в цій галузі включають збір даних як в Канаді, так і в США, використовуючи як якісні, так і кількісні методи збору даних. *Друга лінія* досліджень стосується розвитку навичок вирішення конфліктів у дітей. У межах цього аспекту розглядається низка питань, пов'язаних із роллю батьків у вирішенні конфліктів між своїми маленькими дітьми, двосторонніми впливами в управлінні конфліктами, розробкою сценаріїв конфліктів тощо. Крім того, важливим аспектом проблеми є управління конфліктами дітей під час вступу до школи.

Основні публікації з тем дослідження факультету:

- «Пізнавальна чутливість вихователя: дошкільна освіта та догляд за дітьми».
- «Сприйняття ризиків, регулювання та догляд за дітьми без дозволу: уроки з Онтаріо, Канада».
- «Коефіцієнт ефективності дитячого персоналу в установах раннього виховання та догляд за дітьми і результати розвитку дитини: систематичний огляд та метааналіз».
- «Взаємозв'язок між шкалою оцінювання середовища раннього дитинства та її переглянutoю формою за результатами розвитку дітей».
- «Сімейні ризики та металізація братів і сестер: зв'язки з проблемами інтерналізації дошкільнят».
- «Розробка інструменту перевірки й оцінки немовлят і малюків для підвищення якості їхнього розвитку».
- «Розуміння відмінностей в якості аудиторії в центрах раннього дитинства: дані про систему оцінки якості та вдосконалення штату Колорадо».

Рейтинг № 8

Університет Берклі, Каліфорнія (США)

Педагогічна школа. Тут працюють такі дослідницькі центри:

- 1. Центр дослідження та оцінювання Берклі проводить дослідження щодо розробки та використання нових методів оцінювання шляхом тісної співпраці з лідерами навчальних програм і навчальних інновацій.**
- 2. Центр аналізу політики для Каліфорнійської освіти прагне визначити та підтримувати довгострокову стратегію всебічної реформи політики та постійного поліпшення результативності на всіх рівнях каліфорнійської системи освіти.**

Дослідницькі проекти:

1. Мережа підтримки коледжу та кар'єрної академії (CCASN). Цей проєкт спрямований на допомогу педагогам та іншим зацікавленим сторонам з метою покращення якості навчання в середній школі.
2. Дослідницька лабораторія дизайну. Створює та оцінює теоретичні освітні інновації, використовуючи як традиційні, так і передові засоби масової інформації.
3. Група функцій. Проєкт служить дослідницьким форумом для студентів та всіх інших, хто цікавиться різноманітними аспектами математичного пізнання та викладання.

4. Навчання в галузі технологій (TELS). Проєкт розробляє безкоштовні, орієнтовані на стандарти наукові навчальні програми та навчальну платформу WISE з відкритим кодом.

Інші проєкти:

Програма розвитку академічних талантів. Програма розвитку академічних талантів UC Berkeley (ATDP) створена для усіх високо мотивованих та підготовлених студентів для реалізації своїх академічних пристрастей у спільноті однодумців. Метою програми є:

- запропонувати учням навчальну можливість, що відповідає їх потребі знати, думати та висловлюватись;
- допомогти студентам усвідомлювати знання;
- заохочувати студентів швидко зростати через рівень навчання, шукаючи та вирішуючи освітні виклики під час зростання;
- сприяти подальшому розвитку молодих учених, здатних до повноцінного освітнього та соціального життя.

Навчальні результати студентів передбачають, що вони зможуть:

- успішно виконати дослідження з обраної дисципліни;
- здійснювати свої академічні пристрасті та глибокі інтереси;
- брати участь в академічній спільноті аналогічно мотивованих ровесників.

1. Проєкт професійного розвитку письма в школах району затоки (Каліфорнія). Проєкт розроблено з урахуванням інтересів професійного розвитку писемності в школах території затоки та потреб окремих шкіл районів, що входять до неї. У межах дослідницького проєкту школи направляють команду вчителів для участі у семінарах, тренінгах, консультаціях, спрямованих на професійний розвиток у сфері писемності. Головна мета проєкту: створення писемного класу чи групи; навчання писемності як процесу (від писання, коректування, редагування до публікації); перехід на єдині державні стандарти письма; зосередження на написанні інструкцій; ефективне використання технологій навчання письма; розробка методів викладання загальних текстових типів основних стандартів письма; ефективна інтеграція граматики; оцінка письма студентів усіх рівнів навчання; задоволення потреби студентів в оволодінні академічною мовою (усною та писемною); використання письма для навчання.

2. Каліфорнійський проєкт читання та літератури. Цей проєкт є логічним продовженням попереднього. Місія Каліфорнійського проєкту з читання та літератури (CRLP) полягає у забезпеченні високої якості читання та навчання академічної мови на основі стандартів професійного розвитку вчителів. Завдяки спільній співпраці зі школами та округами, CRLP постійно

підтримує процес навчання і зростання у цьому напрямі, що досягається в академічному режимі шляхом:

- розвитку змістовних знань викладачів і розширення їхніх навчальних стратегій (керуючись прийнятими державою рамками, змістовними стандартами та інструктивними матеріалами) через літні та навчальні курси і програми професійного розвитку;
- підтримки вчителів в ефективному використанні нещодавно прийнятих інструктивних матеріалів на основі стандартів;
- орієнтації на розвиток академічної англійської мови для підготовки всіх студентів до відповідності або перевищення стандартів академічного змісту в предметних галузях;
- створення загальнонаціонального пулу керівників, експертів, викладачів і науковців університетів для ведення проєктних програм і перетворення освітньої політики та пріоритетів Каліфорнії в обґрунтовану практику в аудиторії для поліпшення навчальних досягнень учнів;
- об'єднання університетів, шкіл і районів у партнерській співпраці для покращення викладання та навчання з професійним розвитком, спрямованим на задоволення потреб району для всіх учнів, які цього потребують.

3. Національний письменницький проєкт. Дослідницький проєкт акцентує важливість та значення грамотного письма для спілкування, навчання та громадянства. Писемна грамотність — це своєрідна валюта на робочому місці, а також у світовій економіці. Вміння грамотно писати допомагає людині передавати свої ідеї, вирішувати проблеми та розуміти світ, що змінюється. Писемність — це міст у майбутнє. Тому метою письменницького проєкту є спрямування знання, досвіду та лідерства педагогів країни на зусилля щодо покращення писемності та її навчання для усіх школярів і студентів. Учасники проєкту вважають, що писемність в багатьох її формах є характерним засобом спілкування в XXI столітті. Більш того, вони передбачають, що в майбутньому кожна людина буде досвідченим письменником, зацікавленим учнем та активним учасником цифрового взаємопов'язаного світу. Проєкт є унікальним за своїми масштабами. Це — мережа сайтів, закріплених у коледжах та університетах, які обслуговують викладачів за всіма дисциплінами та на всіх рівнях, починаючи з дитинства та закінчуючи університетом. Проєкт забезпечує професійний розвиток, розвиває ресурси, проводить дослідження і діє для поліпшення викладання писемності в школах, університетах, а також у громадах. Учасники Національного письменницького проєкту вважають, що доступ до високоякісного освітнього досвіду є основним правом усіх учнів і наріжним каменем справедливості. Проєкт покликаний працювати в

партнерстві з інститутами, організаціями та спільнотами, щоб розвивати і підтримувати лідерство для поліпшення освіти. Досвід імплементації проєкту свідчить про те, що успіх лежить у різноманітності методів навчання, а також у тому, коли є усвідомлення того, що практика зміцнюється, якщо ми застосовуємо різні способи пізнання, навчання та усвідомлення, що базуються на культурі і освітньому досвіді.

Основні принципи проєкту:

- учителі на кожному рівні — від дитячого садка до коледжу — є агентами реформ; університети і школи є ідеальними партнерами для інвестування в цю реформу за допомогою професійного розвитку;
- писемності можна і потрібно навчати, а не просто проходити на кожному рівні навчання. Програми професійного розвитку повинні надавати вчителям можливість працювати разом, щоб зрозуміти весь спектр розвитку писемності в різних класах і предметних галузях;
- знання про навчання писемності приходять з багатьох джерел: теорія і дослідження, аналіз практики та досвід мови тощо. Ефективні програми професійного розвитку надають вчителям часті і постійні можливості для написання і систематичного вивчення теорії, дослідження і практики;
- не існує єдиного правильного підходу до навчання письма; проте деякі практики виявляються більш ефективними, ніж інші.
- учителі, які добре обізнані і ефективні в своїй практиці, можуть бути успішними вчителями інших викладачів, а також партнерами в галузі досліджень, розробок і впровадження в сфері освіти. У сукупності вчителів-лідери — це найбільший ресурс для реформи освіти.

4. University Community Links. Цей проєкт представляє позааудиторні програми UC-Links, що здійснюють академічну підготовку для недостатньо забезпеченої молоді у всіх районах Каліфорнії, а також адаптують студентів університету до майбутньої професійної кар'єри. Програми використовують цифрові та інші мультимедійні комунікації, які допомагають учням практично опанувати навички розповсюдження цифрових історій, виробництвом фільмів і суміжними здібностями. Співробітники проєкту UC Links використовують різні підходи: ефективне використання цифрових і практичних ресурсів як у школі, так і в науці; організація заходів на вебсайті UC-Links, які відображають інтереси як університетів, так і учасників проєкту — школярів, студентів, вчителів та інших. Запрошуються учасники, які добре знайомі з місцевою культурою, мовою та освітніми проблемами. Проєкт дозволяє дуже широко обмінюватися ідеями та думками.

Рейтинг № 9

Колумбійський університет, Нью-Йорк (США)

Педагогічний коледж. Освітня програма «Освіта та навчання». Коледж готує вчителів та викладачів у галузі освіти, психології, охорони здоров'я та лідерства.

Успіх підготовки в коледжі полягає у взаємодії з розробниками освітньої політики та практиками, а також у дослідженнях, що проводяться **науковими центрами**:

- **Проект прискорених шкіл.** Цій проект є продовженням однойменного проекту, який був розроблений у Стенфордському університеті в 1986 р. Головною ідеєю проекту є розробка комплексного підходу до шкільних змін, спрямованого на поліпшення шкільного навчання дітей в ситуаціях ризику (неуспішності, відставання тощо). Замість того, щоб переводити учнів у виправні класи, прискорені шкільні співтовариства — персонал, батьки, адміністратори, учні, представники районних відділень і члени місцевої громади — прискорюють навчання, надаючи всім учням складні завдання, які традиційно призначалися тільки для учнів, що визначалися як обдаровані і талановиті. Традиційно учні з груп ризику піддаються корекційним заняттям, які уповільнюють темпи навчання і спрощують зміст навчальної програми. Хоча ця практика виправлення призначена для того, щоб учні могли наздогнати своїх однолітків, дослідження показують, що виправлення фактично змушує учнів все більше відставати від основного напрямку. Таким чином, замість виправлення, прискорені школи покладають великі надії на кожного учня і надають кожному учню потужний навчальний досвід, який підкреслює складні і захоплюючі дії, релевантний зміст і активне розкриття цілей навчальної програми. Дослідники, оцінюючи і розмірковуючи про сучасний статус школи, прагнуть об'єднати шкільне співтовариство навколо його власного бачення ідеальної школи і надати кожному члену суспільства можливість брати участь у створенні цієї школи. Таким чином, прискорені школи перетворюються в «школи мрії». Саме про такі школи мріють батьки та бажають, аби їхні діти навчалися в них.

- **Ініціатива дослідження та оцінки.** Ідея дослідження базується на просуванні змістовного використання інформації про оцінювання у всьому світі різних дисциплін навчання, з акцентом на освітніх дисциплінах як основному напрямку діяльності коледжу. Дослідження в цій сфері є **міжнародними та мультидисциплінарними** й постійно розширюються. Це дозволяє вивчати, впроваджувати інновації та шукати кращі рішення критичних питань оцінювання сьогодні. Незважаючи на те, що уряди усіх країн визначають «освіту для всіх» як політику, забезпечення доступу до якісної освіти залишається однією з найбільших проблем для зацікавлених сторін у всьому світі. У цьому контексті для освітніх систем важливо знайти найкращі доступні освітні

інструменти та практики. Наприклад, для Індії з її значним населенням стає не менш важливим зрозуміти, як ці інструменти та практики можуть бути відповідним чином розроблені для відображення масштабів її населення. Ініціатива дослідження оцінювання в Педагогічному коледжі Колумбійського університету підтримується дослідженнями, що надає значення культурі праці, яка визнає важливість оцінок, та розбудові організаційного потенціалу, що виходить за рамки індивідуального досвіду та сприяє системному навчанню. Це ставить організацію освітнього процесу на шлях постійних вдосконалень результатів навчання. Результати цього дослідження, однак, не можуть бути негайно застосовані до сфери освіти, оскільки навчальні середовища є складними соціальними екосистемами. Наприклад, як школа вимірює ефективність конкретного навчального методу, якщо навчання дитини також доповнюється незалежними інструкціями вдома чи в іншому місці? Для подолання цього завдання треба встановити нові рамки для збору доказів, які є як кількісними, так і якісними. Такі рамки можуть варіюватися від традиційних, лінійних підходів до більш системної моделі, яка краще округлюється для розміщення змінних середовища та конкретних ситуацій. Такий системний підхід також може створити можливість для зворотного зв'язку, що призведе до постійного циклу покращення якості в закладах освіти. Значення оцінювання зростає в усьому світі, і обґрунтовані на їх основі факти практики інтегруються в програми на різних рівнях. Дослідники залучають до свого проєкту зацікавлені сторони як зі сфери освіти (студентів, викладачів), так і політиків та роботодавців. Така взаємна співпраця допоможе досягти довгострокових цілей соціального вдосконалення.

• **Центр африканської освіти.** Його головна мета — створити спільноту студентів, викладачів та особистостей, що мають спільні інтереси та зобов'язання у галузі освіти та африканських студій. Цьому сприяють міждисциплінарне вивчення та дискусії в Педагогічному коледжі Колумбійського університету, що відбуваються за допомогою дослідницьких проєктів, конференцій, циклів лекцій і курсів. Центр інтегрує вивчення африканської освіти в різні програми в коледжі. Він також сприяє зв'язкам з африканськими університетами, приймаючи на стажування науковців, політиків, практиків та активістів, які представляють свої дослідження та досвід з різних дисциплінарних і теоретичних перспектив.

• **Проєкт «Жіноче лідерство та доступ до вищої освіти в постконфліктних контекстах».** Цей проєкт досліджує зв'язок у розвитку жіночого лідерства та доступу до вищої освіти в постконфліктних країнах. Головні цілі проєкту присвячені формуванню світового лідерства у жінок шляхом розширення доступу до можливостей вищої освіти в США, у тому числі для жінок з низьким рівнем доходу та з постконфліктних країн. Це дослідження

має на меті вплинути на світову спільноту для розширення інвестицій у доступ жінок до вищої освіти.

• **Центр справедливості освіти.** Центр справедливості освіти — це некомерційний політичний і дослідницький центр Педагогічного Коледжу Колумбійського університету. Головна мета досліджень — забезпечення прав дітей на змістовну можливість закінчення середньої школи, підготовку до коледжу, кар'єри та участі у громадському житті суспільства. Дослідники працюють над визначенням і забезпеченням всього спектру ресурсів, підтримки та послуг, необхідних для гарантування цього права для всіх дітей, особливо для незаможних і дітей різних рас. Результати можуть бути досягнуті через зміни у системі освіти, через взаємопов'язану програму досліджень правового аналізу та розробки політики, залучення громадськості, створення коаліції для просування цих питань на державному та місцевому рівнях. Особливою частиною проєкту є допомога молоді з країн Центральної та Східної Європи у тому, щоб вона змогла брати участь у громадській діяльності. У цьому аспекті дослідники роблять виключення, тому що більшість державних шкіл США вже протягом поколінь відійшли від однієї з основних цілей публічної освіти — підготовки учнів до того, щоб вони стали дієздатними громадянами. Проєкт аналізує причини занепаду громадянської підготовки, надає детальний аналіз того, як підготувати учнів до продуктивного громадянства, та розглядає приклади найкращих практик. Крім того, результати дослідження стверджують, що суди є життєво важливою частиною рішення цього громадянського занепаду та надають конкретні рекомендації щодо того, як суди можуть і повинні вирішувати цей недолік.

• **Центр інновацій в освіті та розвитку вчителів.** Метою проєкту є: 1) розроблення інноваційної програми фінансування досліджень у сферах розвитку вчителів; підготовка педагогів-викладачів; трансформаційні партнерські відносини між школою та університетом; системне керівництво, що відповідає принципам справедливості та соціальної справедливості; 2) впровадження діяльності щодо обміну та розвитку знань, включаючи (але не обмежуючись ними) консультації, семінари та конференції з акцентом на інновації у розвитку вчителів; підготовка педагогів-викладачів; трансформаційні партнерські відносини між школою та університетом; системне керівництво; експерименти з професійної підготовки; 3) розробка спільних освітніх програм (у тому числі докторських) в галузі освітньої експертизи, включаючи короткі курси, засновані на передових наукових дослідженнях; 4) сприяння мобільності викладачів і студентів для розширення наукових досліджень і покращення якості викладання на факультеті, отриманню досвіду студентами та кар'єрному, професійному та особистісному розвитку всіх членів громад.

Рейтинг № 10**Університет Каліфорнії, Лос-Анджелес (США)**

Педагогічний коледж. Педагогічний коледж здійснює підготовку за 25 академічними програмами, у тому числі «вища освіта», «дошкільна освіта» тощо, рівня бакалавр, пост-бакалавр, магістр та доктор.

Дослідницькі програми:

- **програма підготовки учителів соціальної справедливості:** готує вчителів, що розпочинають свою кар'єру, щоб стати викладачами соціальної справедливості в місцевих умовах. Для того, щоб залучити до програми якомога більше викладачів, що розпочинають свою кар'єру, дослідники пропонують декілька шляхів, що призводять до досягнення цілей та отримання диплома і ступеня магістра освіти;
- **освітня програма для людей,** які бажають викладати в школах для дітей, чий батьки не мають високих доходів, а самі школи Каліфорнії мають низький рівень освіти, наприклад, в Лос-Анджелесі. Ця програма теж спрямована на досягнення соціальної справедливості;
- **Центр дослідження расових проблем.** Центр нових расових досліджень поєднує дослідників, які вивчають широкий спектр питань, пов'язаних з расою, включаючи клас, етнічну приналежність, стать та імміграційний статус. Результати дослідження спрямовуються до Капітолію для ознайомлення представників влади з основними пропозиціями дослідників (головна частина дослідників — студенти та аспіранти). Ці результати супроводжуються аналітичним зверненням до законодавців з вимогою зробити інше майбутнє для держави та нації;
- **дослідження нових технологій візуалізації мозку.** Знання, потрапляючи в голови школярів і студентів, створює певну картину світу та відбиття знань. Нова технологія візуалізації мозку може прокласти шлях новій науці, яка допоможе зрозуміти та схарактеризувати процес навчання та мислення дітей і дорослих. Врешті-решт, це може допомогти педагогам зробити революцію в освітньому процесі, та в аудиторіях зокрема. У програмі беруть участь представники міждисциплінарних зв'язків;
- **програма навчання вчителів методам формування навиків критичної медіаграмотності в учнів та студентів.** Програми навчання вчителів в Каліфорнійському університеті в Лос-Анджелесі концентрують увагу дослідників на двох критичних проблемах, з якими стикаються викладачі та студенти: 1) кліматичні зміни по всій планеті; 2) необхідність розвитку навичок критичного мислення, щоб розшифрувати велику кількість реальних і альтернативних фактів у засобах масової інформації. Мета програми — показати учням, як можна деконструювати медіа, створити

свою власну альтернативу отриманим повідомленням і відокремити фейкові новини від фактів. Учасники проєкту співпрацюють з Мережею некомерційних комунікацій і ЗМІ, групами педагогів, журналістів і експертів в галузі засобів масової інформації, щоб обговорити відповідні обов'язки громадськості та засобів масової інформації щодо фейкових новин і альтернативних фактів. Програма підкреслює, що головним завданням є навчання критичної медіаграмотності вчителів, які навчать дітей бути критичними в своєму мисленні та скептично ставитися до будь-якої інформації, отриманої або від учителя, або з вебсайту. Такий підхід допоможе здійснити перехід від цензури до розширення прав і можливостей демократичного суспільства.